

SİLAH TUTMAYA ZORLANAN MİNİK BEDENLER: PKK/PYD'NİN ÇOCUK ASKERLERİ

Mustafa Yıldız

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Yıldız, Mustafa. "Silah Tutmaya Zorlanan Minik Bedenler: PKK/PYD'nin Çocuk Askerleri". İNSAMER, 07.01.2021.

Analiz

Uluslararası ve ulusal hukuk, 18 yaş altındaki her bireyi "çocuk" olarak tanımlamaktadır.¹ Çocuk kavramı ilk defa 1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanan *Çocuk Hakları Bildirgesi* ile uluslararası hâle gelmiştir. Çocukların asker/gerilla/militan olarak kullanılması, bilhassa terör örgütleri/organizasyonları ile iç çatışmaların yaşandığı ülkelerde ordu veya milis güçler tarafından başvurulan bir yöntemdir. Günümüzde 250.000'in üzerinde çocuğun silah altında olduğu ve/veya çeşitli silahlı birimlerde savaştırıldığı bildirilmektedir.²

Bu çocukların yaklaşık %60'ı erkektir ve hem silahlı militan olarak hem de intihar ve suikast eylemlerinde kullanılmaktadırlar. Kalan %40'ı oluşturan kızların bir bölümü de erkeklerle aynı şekilde militan olarak kullanılsa da genelde lojistik hizmetlerde çalıştırılmakta, istismar edilmekte ve hatta diğer militanların seks kölesi hâline getirilmektedirler.³

Çocuklarının asker olarak tercih edilmesinin başlıca nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Normal askerlerden daha ucuz olmaları
- Savaş, saldırı ve çarpışmalar esnasında daha kolay yönlendirilebilmeleri
- Yöneticiler için tehdit oluşturmamaları
- Karşı tarafı (düşman cephesini) ahlaki olarak kararsız bir ikileme sürüklemeleri
- Kaçakçılık ya da fuhuş gibi yasa dışı faaliyetlere kolaylıkla zorlanmaları
- Yetişkin askerlere kıyasla öldüklerinde yaşanan kaybın daha önemsiz görülmesi
- Cezai ehliyetlerinin olmaması veya az olması
- Bilinçlerinin olgunlaşmamış olması sebebiyle kolaylıkla yönlendirilmeye müsait olmaları

INSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

- Barikatları atlatma, aramalardan geçme ve korunan hedeflere ulaşma kolaylıkları⁴
- Resmî güvenlik güçlerinin çocuklara karşı güç kullanamayacak olması; çocuklara şiddet veya orantısız güç uygulanması durumunda da ilgili devletin “despot”, “zalim”, “faşist” olarak nitelendirilmesinin mümkün olması; dolayısıyla bu durumun söz konusu devletin meşruiyetinin sorgulanmasına veya etnik/dinî/mezhebî değerler üzerinden zihin bulanıklığı yaratılmasına imkân vermesi⁵
- Yetişkinlere kıyasla silahlı hiyerarşik yapılardan firar etme eğilimlerinin daha az olması⁶

Sıralanan bu sebepler yüzünden çocuklar, eylemlerde kullanılmak üzere terör örgütleri tarafından daha çok tercih edilmektedir. Dünya çapında terör örgütlerinin yaklaşık %40'ının bünyesinde çocuk gerilla/militan barındırdıkları bilinmektedir.⁷

“Çocuk asker” kullanımı *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*'nin (BM ÇHS) dört temel prensibi olan çocuğun korunması, yaşatılması, geliştirilmesi ve katılımının sağlanması ilkelerinin aynı anda çiğnendiği bir istismar biçimidir.⁸ PKK/PYD dâhil dünyadaki diğer şiddet ve terör örgütleri üzerine yapılan araştırmalar, bu örgütlerin elindeki çocukların çatışma ve saldırılar sebebiyle yaşadığı tehlikelerin yanı sıra sayısız başka pek çok tehlikeye maruz kaldığını açıkça ortaya koymaktadır.

PKK'nın 1994 yılından bu yana çatışmalarda sistematik bir şekilde çocukları kullandığı bilinmektedir.⁹ Özellikle 1990'lı yıllarda örgütün kayıplarının en önemli sebeplerinden birinin köylerden yeni gelmiş, çoğunlukla yaşları 18'in altında olan deneyimsiz, silah kullanmayı bilmeyen, dağ koşullarına ve dağdaki yaşama alışkın olmayan çocuk asker kullanması olduğu belirtilmektedir. Terör örgütünün bugüne kadar çatışmalarda kullandığı çocuk sayısının 3.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Bu konuda yaklaşık 10 yıl önce hazırlanan bazı raporlara göre, PKK militanlarının %12'si kadınlardan, %88'i erkeklerden oluşmaktadır. Dağ kadrosuna katılanların %42'si 18 ve altı; bunların %9'u ise 15 ve altı yaş grubundadır. Örgüte katılım yaşı ortalama 17,7'dir.¹⁰ Örgütün yaş piramidinde 14-21 yaş aralığında bir yığılma olduğu gözlemlenmektedir.¹¹ Bu çocukların %10'luk kesimini ise kızlar oluşturmaktadır.¹²

Amerikan Devlet Demokrasi İnsan Hakları Çalışma Bürosu tarafından yayımlanan İnsan Hakları Raporu'nda da PKK'nın dağ kadrosunda çocukların yer aldığını kaydedilmektedir.¹³ Beyin yıkama ve zorla kaçırma metotlarını kullanarak çocukları dağa çıkaran (kaçıran) örgütün yeni kişilerin katılımını sağlayanlara da rütbe artışı vaat ettiği belirtilmektedir. Terör örgütüne katılımında ayrıca; aile içi şiddet, zorla evlendirilme, ailevi sorunlar, yakın çevre otoritesinden kurtulma isteği, etnik milliyetçilik, özentisi, arkadaş, sevgili, örgütsel çevre etkisi gibi nedenlerin de etkili olduğu kaydedilmektedir.

Örgüt kaynaklarında yer alan iddialara göre, son dönemde PKK'ya katılımlarda çocukların oranı %36'ya kadar yükselmiştir.¹⁴ Bu noktada örgütün hazırladığı KCK sözleşmesi madde 14/4'te yapılan tanımlamadan da örgüte her yaşta katılımın önünün açık olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵

PKK'nın Suriye kolu olan PYD de diğer örgüt örneklerinde olduğu gibi; savaştırmak, örgüt ihtiyaçlarını karşılamak ve geleceğin kadrolarını hazırlamak için çocuk asker kullanmaktadır. Kısacası PYD'nin çocukları silah altına almasının tamamen pratik gerekçelere dayandığı anlaşılmaktadır. Bu gerekçeler arasında en öne çıkan ise, PYD'nin kontrol sağladığı bölgelerdeki 18-40 yaş arasındaki çok sayıda erkeğin zorla silah altına alınma korkusu ve diğer politik baskılar sebebiyle ülkeyi terk etmiş olmasıdır.¹⁶ Bu durum PYD'nin silahlı kolu olan YPG'nin her aileden en az bir çocuğu, cinsiyeti ve yaşı fark etmeksizin, zorla silah altına almasına neden olmuştur.

2014 tarihli *Under Kurdish Rule* başlıklı raporda, PYD ve Asayiş'in kurulduğu

günden itibaren 18 yaşından küçük çocukları kontrol noktaları ve çatışma bölgelerinde kullandığı kaydedilmektedir.¹⁷ Son yıllarda farklı uluslararası kurum ve kuruluşların hazırladığı raporlarda da PKK/YPG/PYD'nin çocuk yaştakileri örgüte katılım konusunda zorlayıp çeşitli eylem ve saldırılarda kullandığı belirtilmektedir. Suriye iç savaşı ile birlikte artan gerilim ve çatışmalar sebebiyle YPG çocuk kaçırma eylemlerine hız vermiş görülmektedir. Özellikle savaşın geniş alanlara yayılması ve çatışmaların şiddetinin artmasıyla birlikte, bölgeden göç eden Kürt ailelere yönelik baskılarını yoğunlaştıran terör örgütü, çocuk asker devşirmeyi bir politika hâline getirmiş görülmektedir.

Uluslararası arenada suç teşkil eden zorlayıcı ve baskıcı tutumu sonlandırmak amacıyla BM Genel Sekreteri'nin silahlı çatışmalarda çocukların kullanılmasının engellenmesi konusunda görevlendirdiği özel temsilcisi Virginia Gamba, 29 Haziran'da BM Cenevre ofisinde SDG yöneticisi Mazlum Abdi ile bir araya gelerek, örgüt bünyesindeki çocuk savaşçıların bırakılması için hazırlanan eylem planını resmî bir törenle imzalamıştır. Ne var ki ilerleyen günlerde SDG'nin anlaşmaya sadık kalmadığı ve çocukları asker olarak kullanmaya devam ettiği, BM ve diğer kurumlarca raporlanmıştır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün (HRW) 2015 yılında yayımladığı bir raporda YPG'nin Ocak 2014 itibarıyla 10'u 15 yaşın altında olmak üzere 59 çocuğu alıkoyduğu kaydedilmektedir.¹⁸ Yine HRW'nin bir başka raporunda, örgüt bünyesinde çok sayıda çocuk bulunduğu belirtilerek, PYD/PKK'nın askerî amaçlar için 18 yaşından küçük bireyleri kullandığı kaydedilmiş ve "İnsan hakları konusundaki taahhütlerine karşın PYD'nin kontrol ettiği bölgelerde, insan hakları ihlalleri kalıcı" ifadesine yer verilmiştir.¹⁹

PYD/YPG sadece bölgede yaşayan Kürt ailelerine mensup çocukları değil farklı etnik kökene mensup ailelerin çocuklarını da zorla alıkoymaktadır. Örneğin Dünya Aramiler Konseyi'nin 2018 yılında yayımladığı bir

basın bildirisinde, örgütün 50 civarında Arami çocuğu kaçırdığı ve çocukların zorla eğitim kamplarına gönderildiği belirtilmektedir.²⁰ BM'nin konuyla ilgili 2016 yılında hazırladığı bir raporda, YPG bünyesinde 46 çocuk asker olduğu belirtilirken, 2017 yılındaki raporda bu sayının 224'e, 2019'daki raporda ise 313'e çıktığı görülmektedir. Çocukların %40'ının kızlardan oluştuğu belirtilen bu son raporda, kız çocukların %20'sinin 15 yaşından küçük olduğu vurgulanmaktadır. Silahlı çatışmalarda kullanılan çocukların sayısı ise 119 olarak kaydedilmektedir.

2018 yılında hazırlanan başka bir raporda, yerlerinden edilmiş ailelerin yaşadığı kamplarda zor durumdaki ailelerin çocuklarının da YPG/PKK tarafından bazen zorla bazen de para karşılığı götürüldüğü belirtilmektedir. Raporda kamplardan götürülen bu çocukların yerleri hakkında ailelere hiçbir açıklama yapılmadığı da kaydedilmektedir.

ABD'nin 2020'nin Haziran ayında yayımladığı *İnsan Kaçakçılığı Raporu*'nda, terör örgütü PKK ve Suriye kolu YPG'nin Suriye ve Türkiye'de çocukları zorla silah altına aldığı belirtilmektedir. Özellikle Irak'ın Sincar, Mahmur ve diğer bölgelerinden toplanarak silah altına alınan çocukların savaşmak üzere yine örgütün Sincar, Kandil Dağı ve Türkiye'deki merkezlerine gönderildiği kaydedilmektedir.²¹

Bölgedeki yerel kaynaklardan edinilen bilgilere göre, PKK/YPG Suriye'de işgal ettiği bölgelerde çocukları kaçırıp ideolojik eğitime tabi tutmaktadır. Ağustos 2020'de çatışmaların sürdüğü Aynularap (Kobani) ilçesi ile Haseke'ye bağlı Kamışlı ve Dirbasiyye ilçelerinde ikisi kız toplam dört çocuğun YPG/PKK militanlarınca kaçırıldığı, yaşları 11-17 arasında değişen bu çocukların ailelerinin örgütten korktukları için çocuklarının durumu hakkında konuşamadıkları belirtilmektedir. Sosyal medya üzerinden durumu haber veren ve bu yaşananlara tepki gösteren farklı gruplar, çocukların serbest bırakılması için paylaşımlar yapmaktadır. Örneğin Haseke'nin Amude ilçesinde kaçırılan 11 yaşındaki kız çocuğu Ronida'nın babası

Dari, Facebook üzerinden yaptığı paylaşımında, “Kızımı zorla götürdüler, annesi hasta ve gece gündüz kızı için ağlıyor.” diyerek kızının serbest bırakılması için çağrıda bulunmuştur.

Sonuç olarak savaşmanın anlam ve sonuçlarını kavrayabilecek yetkinlikte ve yaşta olmayan çocukların zorla ya da isteyerek terör örgütlerine katılması, en temel insan hakkı ilkelerinin ihlali anlamına gelmektedir. Ülkemizin hemen

yanı başındaki gerilimlerde örgütler tarafından çocukların zorla silah altına alınması, sözüm ona halkların kurtuluşu tezlerinin ne derece doğru ve insani değerler üzerine inşa edildiğini göstermesi bakımından da dikkate değerdir. Bugün binlerce aile, rızaları dışında alıkonmuş çocuklarının savaş lordları tarafından kendi siyasi gündemleri için feda edilmesini sessiz bir çılgınlıkla duyurmaya çalışmaktadır.

Sonnotlar

- ¹ *Principles and Guidelines on Children Associated With Armed Forces or Armed Groups*, Kısım 2, Madde 2.0, <http://www.unicef.org/emerg/files/ParisPrinciples310107English.pdf>; Office of the High Commissioner for Human Rights, *Convention on the Rights of the Child*, Madde 1, 20.11.1989, <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>; *The African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, Madde 2, http://www.unicef.org/esaro/African_Charter_articles_in_full.pdf; International Labour Organization, *International Labour Organization Convention No. 182 on the Worst Forms of Child Labour*, Madde 2, http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 (15.02.2016).
- ² UNICEF, *Factsheet: Children Associated With Armed Groups and Forces Central Africa*, s. 1, http://www.unicef.org/wcaro/FactSheet100601Final_E_100603_.pdf (07.01.2016).
- ³ Coalition to Stop the Use of Child Soldiers, *Child Soldiers Global Report 2004*, s. 21; Michael Wessells, *Child Soldiers: From Violence to Protection*, Harvard University Press, 2006, s. 85-106; Rannveig Svendby, “Invisible Child Soldiers”, *Science Nordic*, 06.06.2012, <http://sciencenordic.com/invisible-child-soldiers> (15.02.2016).
- ⁴ P.W. Singer, “The New Children of Terror”, James J.F. Forest (ed.), *The Making of a Terrorist: Recruitment*, Praeger, 2005, s. 108.
- ⁵ Hakan Aydın, Veysel Gündüz, “Çocuk Güvenliğinin Sağlanmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: ‘Taş Atan Çocuklar’ Sorunu”, *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 468, Ankara, Eylül 2010, s. 18.
- ⁶ Ezeli Azarkan, “Uluslararası Antlaşmalar ve Uluslararası Mahkeme Kararları Çerçevesinde Çocuk Askerlerin Korunması”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Cilt 5, Sayı: 19, 2009, s. 93-94.
- ⁷ Singer, “The New Children...”, s. 108.
- ⁸ Oğuz Polat ve Evin Gündoğan, “Çocuk Askerler: Psikolojik, Sosyal ve Fiziksel Sorunlar”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, (2010), s. 120-121.
- ⁹ Peter Warren Singer, *Children at War*, University of California Press, 2006, s. 19.
- ¹⁰ Nihat Ali Özcan, Erdem Gürkaynak, *Kim Bu Dağdakiler*, TEPAV, Ankara, 12.02.2010.
- ¹¹ Süleyman Özeren, M. Alper Sözer; Oğuzhan Başbüyük, “Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması, PKK/KCK Örneği”, *International Journal of Security and Terrorism*, Cilt: 3 (2), 2012, s. 67-68.
- ¹² Peter Warren Singer, *Children at War*, Vintage Book, New York, 2005, s. 38.
- ¹³ United States Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, *Turkey 2012 Human Rights Report*, s. 38, <http://www.state.gov/documents/organization/204558.pdf>, (16.05.2014).
- ¹⁴ Haşim Söylemez, “PKK’nın ‘çocuk militanları’”, *Aksiyon*, 11.06.2012.
- ¹⁵ bk. KCK sözleşmesi, <https://rojbas3.wordpress.com/kck-sozlesmesi/>, (08.02.2016).
- ¹⁶ Eva Savelsberg, “War is No Excuse: PYD Deployment of Child Soldiers”, *NewsDeeply*, 26.02.2016.
- ¹⁷ HRW, *Under Kurdish Rule-Abuses in PYD-Run Enclaves of Syria*, https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/syria0614_kurds_ForUpload.pdf, s. 38.
- ¹⁸ Beybin Somuk, “The Forgotten Child Soldiers Recruited by Kurdish Militants in Turkey and Syria”, <https://www.middleeasteye.net/opinion/forgotten-child-soldiers-recruited-kurdish-militants-turkey-and-syria>.
- ¹⁹ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pkknin-kirli-yuzu-uluslararasi-bm-raporlarda-607>
- ²⁰ <https://www.milliyet.com.tr/gundem/pkknin-kirli-yuzu-uluslararasi-bm-raporlarda-6074806>
- ²¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-2020-insan-kacakciligi-raporunu-acikladi/1890394>